

REGELE
ȘI
PRESA

INTERPELARE

*desvoltata in Camera Deputatilor in sedinta
de la 9 Decembre 1887*

DE DOMNU

ALEXANDRU G. DJUVARA

DEPUTAT AL BRAILEI

EDIȚIUNEA ZIARULUI «EPOCA»

1887.

DISCURSUL

DOMNULUI

ALEXANDRU G. DJUVARA

REGELE
ȘI
P R E S S A

INTERPELARE DESVOLTATA

IN

CAMERA DEPUTATILOR

IN SEDINTA DE LA 9 DECEMBRE 1887

DE DÔMNU

ALEXANDRU G. DJUVARA

DEPUTAT AL BRAILEI

EDIȚIUNEA ȚIARULUI «EPOCA»
1887.

Domnilor Deputați,

De și cam bolnav, totuși n'am voit să pun în întârziere pe onor. d. președinte al consiliului și pe d. ministru al justiției ca să lămurească cuvintele ce au fost rostite aci cu ocaziunea interpelării d-lui Epurescu.

Sunt doi ani de când un d. deputat, membru activ al opozițiunei, *pe atunci*, sfârșea una din interpelările sale, adresate guvernului, prin următoarele cuvinte :

«D-le prim-ministru, atmosfera în care trăim este foarte vițiată ; deschideți ferestrele, căci sunteți amenințați, d-v. chiar, să fiți otrăviți de aerul stricat care circulă în majoritate !»

Nu sunt patru zile de când același d.

deputat, astă-zî partizan infocat al guvernului, desvolta aci oaltă interpelare, adresată d-lui ministru al justiției, cerând cu stăruință miniștrilor să ia măsurile cele mai aspre spre a face să înceteze starea de destrăbălare în care s'ar fi gășind presa noastră. Răspunzând la această interpelare, d. ministru al justiției a lovit cu multă putere, și fără nict un fel de deosebire, în presa română. D-sa a spus că ziaristica a devenit o meserie funestă, că presa este o femeie decăzută, că presa are cavalerii ei, că presa este în descompunere și că se trăște în mocirlă. Și a adăogat, d. ministru al justiției, că starea presei e îngrijitoare, că trebuie o limită la libertatea condeiului, constatând că această limită a fost trecută de mult, și dacă consilierii tronului nu pot face nimic în contra deșanțării organelor de publicitate, pricina este că legile sunt insuficiente. Cine putea însă să prevadă atunci, când s'aū făcut legile noastre de presă, că gazetele aū să cadă în mocirla în care aū căzut ? *Odinioară, zicea d. Stătescu, presa era un sacerdoțiu.*

D-lor deputați, când se observă un proces de descompunere într'un organism, când un corp este bolnav, când cortegiul simptomatic al boalei este învederat, atunci omul care are grijă să tămăduiască suferința, cercetează cauzele răului, le suprimă și atunci răul este vindecat.

Tot așa și în organismul social, atunci când cortegiul simptomatic ne arată o stare de descompunere a unei societăți, când la un popor simțimentul moral este aproape să se piarză, omul politic, omul care lucrează pentru țara sa, voind să stârpească curentele nesănătoase, corectează cauzele boalei, le suprimă, pentru ca națiunea să-și urmeze înainte fireasca ei dezvoltare.

Ni s'a vorbit de oare-care curente nesănătoase ce ar fi bântuind presa noastră. Cestiunea merită o cercetare amănunțită și nu-i este permis omului de stat să se rostească asupra presei și mai puțin încă să o osândescă mai înainte de a fi statornicit cauzele răului și răspunderea țce aū deosebitele ele-

mente politice asupra abaterilor ce organele de publicitate ar fi comis.

De ce anume se poate învinui presa ? Se poate acuza din două puncte de vedere : întâi din punctul de vedere al formei, cestiune de literatură; se vazice spre pildă, că diatribul, pamfletul, aũ înlocuit articolul. Se mai poate învinui presa, al doilea, din punctul de vedere al fondului, al ideilor preconizate, susținându-se că aceste idei sunt periculoase, pentru că pot sdruncina existența chiar a statului român.

Din aceste două puncte de vedere, adică al formei și al fondului, îmi veți da voie dar să fac un studiu ori-cât de repede asupra presei, pentru ca să vedem cu toții dacă afirmarea d-lui ministru al justiției, că presa de opinioară era un apostolat, este exactă.

D-lor, mă voi adresa pentru aceasta la istoria noastră politică. — Onor. d. Stefan Șendrea nu este acilea ca să-mi spună că devin iarăși arhivar. (Aplause). Ei bine, voi fi și de astă dată arhivar, adică voi face istorie.

Jurnalele, debaterile parlamentare,

sunt producțiunea, sunt actele dupe care trebuesc judecați oamenii politici. D-voastră știți cum se numesc aceia care voesc, în viața civilă, să-și șteargă trecutul lor. Nu vă expuneți să primiți în viața publică același blam. Arhiva este istoria. Dacă voiți să vorbiți aci cu probe, iară nu numai cu vorbe; dacă voiți să faceți istoria iar nu să reeditați pamflete, atunci sunteți datori să vă adresați arhivei, adică ziarelor și debaterilor parlamentului. Dați'mi voie dar, pentru ca să pot judeca de precedentele scoalei actuale a presei, să mă cobor către anii din urmă, și pentru ca să judec despre *forma* întrebuințată, să mă adresez pamfletelor ce ați publicat în vremuri, pe când erați în opozițiune.

Iată mai întâiu **Ochelarii**, o serie de versuri ale d-voastră. Un d. gazetar de pe atunci, adică liberal-național și astăzi, bine înțeles, colectivist, care avea ochelari de vânzare, veți vedea cât de murdară a trebuit să-i fie prăvălia, pentru ca, prin ochelarii ce vindea, să

se fi putut vedea lucrurile în modul următor :

Priviți, lume bună, cum se jăfuește
Averea română, bunul strămoșesc !
Vedeți cum străinul azi se înțolește !
Până când dormi-veți, suflet românesc !

Acesta este numai începutul însă,
căci iată pamfletarul devine mai precis
și în poezia sa intitulată *Cântecul Neam-
țului*, ne spune :

De, în țara mea șvăbească
Am lăsat părinți sermanți ;
Dar n'au gând să mă jălească,
Căci prin lipsa'mi ei fac banți.

Vezi o ladă azi deșartă
Ș'aruncată sub șopron ?
Este fosta casă spartă
Prin poruncă, de Ambron !

Și mai departe, ca adresa cuviin-
cioasă la consilierii tronului, zice :

In Vlăsia, neagră, deasă,
Opt trântori vezi șezând ?
E puterea mea aleasă :
Cu ea legea sparg ori-când !

(Aplause din partea opozițiunei).

În fine, ca încoronare și scop al ace-
stei politici, pamfletarul zicea :

Cine țara nu'și iubește
E poftit la dreapta mea.
*Ah! atunci inima'mi crește
Când ajut pe nemți s'o ia!*

(Aplause).

Vine în urmă poesia adresată : **Câinelui de Vênat**, versuri faimoase care încep prin : *Șarlă ticăloasă*. Membrii majorității trebuie să 'și aducă foarte bine aminte aceste versuri. «*Șarla*, zice poetul, *fusesse trecută prin vamă ca o contrabandă, dar nu era bună nici de vênat, nici de păzit curtea, nici de apêrat turma...* și îi zice versificatorul :

Ce'mî pasă că tumba știî a face bine,
Compliment, comedii, pofti multe să faci;
Astea pot fi bune în țară la tine
Pentru-a'și scoate pâinea **nemtzoii saraci**.

D. presedinte general Lecca :
Nu reeditați satire în parlament, d-le Djuvara, or din care timpuri. Vê rog a nu ne aduce satire.

D. Nicorescu : Cestiunea a adus-o în parlament însuși d. ministru al justiției....

D. presedinte : Nu a adus-o d-nu ministru ; știu eu ce a zis dumnealui.

D. Al. Djuvara: Eă fac apel la ministrul justiției chiar, sē bine-voiascā a'mi spune: cānd d-sa vine și culege exemplele d-sale din balurile publice, cānd d-sa vine și arucā asupra preseī injuriile cele māi violente, cānd comparā presa cu femeile perdute și adaogā cā odinioarā presa era un sacerdotiu, vē întreb dacā nu ne este permis sē facem proba contrariā? De altmintealea, înțelegeți prea bine cā nu pot sē fac o interpelare pe placul d-voastrā! Am însă său nu dreptul sē fac interpelarea pe răspunderea mea moralā? Credeți d-voastrā cā denunțānd țerei sorgintea impurā de unde aū isvorit pamfletele, și vestejindu-le aci dupē cum meritā, creez un precedent greșit?

D. Presedinte: D-voastrā creați un precedent care n'a māi fost în parlament. (Aplause).

D. Al. Djuvara: Dacā veți fi pacienți, vē vom dovedi cā s'aū spus de membrii actuali în parlament lucruri māi triviale de cāt aceste citațiuni.

Am cāutat, d-lor, vē încredințez, ca din această scoalā de pamflete sē aleg pe

cele mai prezentabile. Vina mea este dacă prosa d-voastră este atât de rușinoasă că nu se poate arăta în public?

Am aci o poeziă intitulată: **Refuiala**. Veți vedea ce idei de decență constituțională avea partidul de la cârmă când era în opozițiune.

Iată cum începe *Rěfuiala* :

Socoteala'i mare cu domnul prusac...

D. Presedinte: Vă rog, d-le Djuvara, intrați în cestiunea interpelării și nu ne mai citiți satire; acestea lăsați-le pentru Ateneu. (Intreruperi, sgomot).

D. Nicroescu: Presa pe atunci era un sacerdoțiu...

D. Presedinte: Așa era !

D. Varlam: Atunci lăsați să citească sacerdoțiul dacă așa era...

D. E. Statescu: Vă rog lăsați pe d. Djuvara să spună și să citească tot ce întră în programul d-sale să spună. (Aplause).

D. Presedinte: Dar nu putem fi siliți noi să'l ascultăm.

D. Al. Djuvara: Nu am nevoie să

fîu ascultat de d-voastră ; voesc numai
ca să ştie ţara cine sunteţi şi cum vor-
beaţi odinioară. Iată ce ziceaţi în *Rê-
fuiala* :

Socoteala'i mare cu *domnul prusac* ;
S'a umplut acuma pustiul de sac,
Şi la noi în ţară se obicinueşte
Socotelii d'acestea de se refueşte
Când ajunge târgul ş'al şaptelea an.

Şi după ce stabiliţi activul foarte pa-
lid al binefacerilor făcute de Domn, în-
cepeţi să descriţi şi pasivul său :

.... Acum ţin'te pânză !
Căci neamţul nu ţine nici o socoteală.
Venit-a cu gândul pentru procopseală...
Şi ast-fel nemţoiul sêrac şi cârpiţ,
Scuturând dughiana, azi s'a înţolit.

.....
Aicea dă iama cinstitul Ambron ;
Dincoaci pungăşeşte băbaca Anton ;
Strusberg şi cu fursti, faimoşii coţcarî,
Ardic cu toptanul sume foarte marî.

.....
Ş'o nouă hoţie la drumul de fer
O comise astă-zî domnul Bleichrœder ;
Şi cu toate astea tot nu'i mulţumit,
Nu e sătul încă, puil de falit !

Și încheie ast-fel *bilanul*:

Cum vedeți, pasivul e atât de mare
In cât nu permite nici-o adăstare:
Maximilienii 'si dau socoteala!
Nu'i departe ziua cea de refuiala!

Mă mulțumesc cu astea, făcând apel și la suvenirile majorității, pe care, de altminterlea poate să și le improspăteze cucitirea colecțiunei poetului ei preferat. (Protestări, întreruperi). Sunteți impacienți, d-lor? protestați? Apoi ce, vina mea este dacă vă stropește propriul d-voastră noroiu? (Sgomot, întreruperi).

D. **Varlam** întrerupe.

D. **Presedinte**: Suspend ședința pînă ce d. Varlam va tăcea.

Redeschiderea sedintei

(O parte mare din majoritate nu intră în adunare.)

D. **Al. Djuvara** (*arătând băncile goale ale majorității*): D-lor, se cunoaște cât de colo că nu sunt credite de votat! (Aplause din partea opozițiunei) Eū mă felicit de absența majorității din sală, fiind-că, cu chipul a-

cesta nu voiŭ mai fi intrerupt; și este ceva însemnat în această Cameră să poată cine-va vorbi fără a fi intrerupt.

Mare era indignațiunea majorității adineauri când citeam operele.... cui? Operele unei persoane decorate cu *Bene-Merenti* pentru lucrările sale literare ! (*Aplause pe băncile minorității*). Mare era supărarea d-lor miniștri fiind-că citeam versurile unui funcționar actual bine văzut. Ciudată ironie a timpurilor ! Când mă gândesc că autorul acestor poezii 'și le va corecta singur în *Monitor* și va avea ast-fel ocaziunea să 'și vadă operele sale literare publicate în *edițiune oficială*, nu mă pot împiedica de a nu aminti d-lor miniștri, că tot pamfletarul lor de odinioară are să corecteze și discursurile dinastice ale d-lor consilierii ai Coroanei ! (*Aplause din partea opozițiunei.*)

D-lor, cum vedeți, sunt prea multe și ciudate anomalii în situațiunea d-v. politică ; dar dacă sunt anomalii, nu este vina mea. Ce ! oare eŭ am decorat pe Nikipercea cu *Bene-Merenti* ? Eŭ l'am însărcinat să corecteze prosa mi-

nisterială și dinastică la *Monitorul Oficial* ?

Suferiți dar, d-lor, să vă amintim trecutul, fiind-că moravurile de astă-zi, în trecut își au isvorul și explicațiunea lor.

D. ministru al justiției ne vorbea mai zilele trecute, cu o indignațiune pe care sunt cel d'întâiu a o resimți, de unele pamflete care au atacat pe Primul ministru până în locașul intim și sfânt al familiei sale. Nu am, d-lor, cuvinte destul de energice că să vestejesc asemenea atacuri. Dar să bine-voiască d. ministru al justiției să 'și amintească o gravură odioasă și obscenă care a fost publicată în *Ghimpele* de la 9 Noembrie 1875, gravură care încerca să dea pradă batjocurei publice viața intimă și de familie a Suveranilor țerei. Al cui era *Ghimpele* ? Al partidului d-v. A d-v. și răspunderea gravurei. Am aci acest pamflet nerușinat, dar nu pot să 'l arăt, vi 'l dau d-v. Invelit, fiind-că numai d-v. aci puteți să 'l vedeți fără să roșiți ! (*Aplause din partea opozițiunei.*) Iată cine vine astă-zi să acuze presa opozi-

țiunei că se tăvăleşte în noroiu ! (*Applause pe băncile minorității.*)

Apoi când d-v. sunteți aceia care ați creat în țară această școală nenorocită a pamfletului, mai aveți dreptul să protestați contra articolelor din ziare ? Negreșit că nu.

Las acum la o parte versurile și încep a cerceta prosa. Aci nu mai este vorba de *Ghimpele*, *Daracul* și *Scaiu*l, ci de organele cele mai serioase ce ați avut vre o dată ca partid politic : de *Alegătorul liber*, de *Românul*, *Telegraful* s. c. l.

Voiți un exemplu de violență față cu consilierii Coroanei ?

Ascultați, d-lor, în ce termeni vorbea *Românul* (5 Decembre 1875) de miniștri :

... Regimul actual ales de principele Carol în noaptea de 11 Martie, nu s'a putut susține de cât prin *hotzi* și prin *omoritori*, iar ceea ce numește el țara care 'l aprobă, sunt niște vecinici făcători de rele. .

Voiți acum un exemplu de respect către familia Suveranului ?

Ascultați articolul ce publica *Telegraful* (1873) sub titlul :

ORIGINA FAMILIEI HOHENZOLLERN

Un ziar din America a descoperit că: «dinastia de Hohenzollern se coboară din ovrei italieni. În Italia trăia familia ovreiască străbună a Hohenzollernilor germani și după obiceiul coreligionarilor lor, făceau tripotagiuri, gheșefluri și comerț cu bani. Mai târziu emigră în Germania și mai mulți din membrii săi deveniră, în cât-va, *slugi împărătești*.

Astăzi, când ne vorbiți de familia Hohenzollern, ne spuneți că se trage din comoara pe care domnu ministru Sturdza a descoperit-o în Rhin; dar, atunci, îi dați ca străbuni niște *slugi împărătești*. Mai dinastici de cât așa, nici că se poate!

Să lăsăm însă, d'lor, de o parte cesțiunea de formă; am adus înaintea d-voastră destule exemple pentru ca să puteți judeca despre felul de literatură cu care se îndeletniceau liberalii de la putere de astăzi. Forma, de altminteri, este o cesțiune de cuviință, de educațiune literară.

Să venim la *fond*; să cercetăm ideile politice preconizate în opoziție de oamenii care sunt astăzi la cârma statu-

lui. Să cercetăm precedentele cestiunii care se impune mai mult studiului nostru în momentele de față, cestiunea: *Intervenirei Regelui și a Rolului său constituțional.*

Această cestiune este tratată în *Alegătorul Liber*, organ al Coalițiunii ce se formase pentru derimarea regimului Catargiu. Estrag dintr'o serie de articole teoria completă a d-lor Ion Brătianu, Eugeniu Stătescu, Câmpineanu, etc., care formau comitetul acestui organ. Iată ce citesc în *Alegătorul Liber*:

Care este cauza că astăzi dinastia are potrivnici, că astăzi de la banca ministerială și de la tribunele de la Mitropolie, miniștri recunosc că în țară există *anti-dinastici*, că mulți din aceștia — ce este mai grav — nu resping de loc această acuzațiune, ba că, din contra, ei o primesc și o mărturisesc fățiș și fără rezervă?

Cauza este, o spunem cu francheță și fără frică de a fi desmințiți, că misiunea pe care o încredințase Constituțiunea din 1866 principelui strein, *nu a fost îndeplinită*. Regimul nostru, în cele din afară, este supus înfurișilor streine, în cele din năuntru, contrar cuvintelor zise de Domn, în ziua când a primit și jurat Constituțiunea, regimul s'a opus și a împedicat ca printr'o leală și sinceră aplicare a principiilor a-

cestei Constituțiuni, ea să producă bine-făcătoarele ei roade.

Astăzi, România nu se mai aparține; *înriurirea streina* este mai puternică asupra guvernului de cât era sub protectoratul Rusiei; astăzi guvernul își caută și și primește sprijinul său nu de la țară, ci de la străini: el plătește acest sprijin prin sacrificarea drepturilor celor mai scumpe, intereselor celor mai vitale ale României. — Alt-fel, cum se explică *milioanele date coșcarilor*; alt-fel cum se explică *incăpățânarea regimului de a nu ține de de loc seamă de glasul națiunii, de cât prin inspirațiunile, încurajările și chiar ordinele ce'i vin din afară, și care'i zice: nu te teme mergi înainte, căci ai sprijinul nostru!*

La aceste considerațiuni, *Presa*, organul stăpânirei, răspundea :

Domnul este Constituțional, miniștrii sunt răspunzători; și acei care duc răspunderea la Domn, care trec peste capetele miniștrilor, trec peste constituțiune, sunt *resturnători*, sunt *anti-dinastici*.

Tot ast-fel ne vorbesc și colectivisti de astăzi. *Voința Națională* ne ține același limbagiū ca și *Presa*, cu singura deosebire că *Presa* era mai cuviincioasă de cât *Voința*. (*Aplause din partea minorității*).

Și atunci erau deputați care comparau pe Domnul Carol I, cum l'a comparat acum d. Epurescu, cu Leopold al Belgiei; iată însă ce răspundeai d-voastră prin *Alegătorul Liber*:

LEOPOLD SI CAROL

Leopold a ramas credincios libertăților, le-a aplicat sincer și leal, și în tot timpul Domniei sale nu a simțit trebuința de a *falsifica* pactul fundamental.

La noi, de la 1870 mai ales, nu este demers înăuntru și chiar în afară, care să nu se fi făcut spre a aduce, de nu resturarea, cel puțin *prefacerea* constituțiunei cerută chiar sub amenințare de abdicare.

Leopold I, pentru că era domn constituțional, era oare indiferent la afacerile țerei, lăsa pe miniștri să facă tot, să calce toate legile, *să facă din Constituțiune o prostituată*? Eroare.—El era o rațiune, o inteligență, o voință; făcea educațiunea constituțională nu numai a miniștrilor săi, dar chiar și a partidelor, făcea educațiunea constituțională a națiunei! Regele Leopold se ținea în de afară de partide; el ținea ca fiă-care partid să rămână strict credincios principiilor sale.

La noi, toate cugetările, toată activitatea, sunt dirijate de a ucide partidele, punându-se când în capul uneia, când în capul alteia, și *permițând* partidelor, *succesiv*, de a abusa de autoritatea guvernamentală spre a sdrobi pe adversari.

La 1857, Leopold arată *care trebuie să fie rolul unui suveran constituțional*; de și ministerul catolic avea în camera belgiană o mare majoritate, ministerul se duse, căci: *Una din pozițiile cele mai periculoase ce se poate face unei țări constituționale, este de a o cărmui cu o majoritate care poate fi acuzată de a nu mai reprezenta cu fidelitate simțimentele și dorințele națiunii.*

La noi, mai tot ce este inteligent, independent și moral în țară, protestă în contra așa ziselor *alegeri*, cu toate acestea regimul stăruiește de a impune țării un *fals parlament*!

Și *Alegătorul Liber* urma :

Să mărturisim și să recunoaștem că pe lângă *drepturi*, Măria Sa are și *datorii*. Are dreptul de a numi pe miniștri, dar are și *datoria* de a destitui și a da în judecată pe acești miniștri.

Cazul cel mai mare unde Domnul are *datoria* de a destitui și a da în judecată pe miniștrii săi, este *casul criminal*, când unii miniștri aplică rău și falsifică constituțiunea, când ei lipsesc națiunea de drepturile și libertățile ce pactul fundamental i l-a garantat, când ei se substituie voinței naționale, când ei din adevărul constituțional fac o minciună constituțională, când în fine zădărnicesc jurământul dat de Domn că Constituțiunea va fi sincer și leal aplicată.

Poate însă, zicea *Alegătorul liber*, că regimul Catargi ne va răspunde—cum răspunde astăzi regimul Ion Brătianu—că : afară de protecțiunile din afară, el se rezemă pe **ordine și stabilitate** !

Ordinea și stabilitatea de astăzi nu sunt de cât niște fantasme, niște vorbe seci de simț, niște pene ușoare, pe care cea d'ântăiū vijelie le va împrăștia în voia vânturilor, în voia întâmplărilor.

Glasul poporulul, care este glasul lui Dumnezeu, astăzi strigă în gura mare, numește lucrurile pe numele lor propriu, arată fără sfială unde este reul și cui se datorește.

Constituțiunea declară pe Domn neviolabil, ca temelie însă a acestei neviolabilități, supune pe miniștri controlului țerei. Vina noastră este dacă acest control ni s'a răpit și dacă în fața noastră găsim pe alții respunzători ?

Opozițiunea poate să se ție de președintele consiliului, numai când situațiunea a continuat de a mai fi constituțională.

Vina opozițiunei, vina țerei este dacă lupta, din *anti-ministerială* se prefăce din zi în zi mai mult în luptă *anti-dinastică* ?

Ce ? popoarele sunt create pentru dinastii, sau dinastiile sunt instituite pentru popoare ?

La noi, în România, dinastia este de drept popular ! Este însă un adevăr de secole întărit că : sunt momente când națiunile sunt nevoite a alege între un om și între salvarea lor !

Bătrâni și tineri, toți cerem, *aceea ce avem aceea ce ne aparține*, și pe care nimeni nu ne o poate lua fără o mai curândă sau mai târzie **resbanare** !

Și spuind aceste adevăruri, proclamându-le sus și tare, credem că limbajul și atitudinea noastră sunt mult mai dinas-

tice de cât *curtizaneriile, lingușirile și minciunile* sub care ultra dinasticii ascund prăpastia.

Bine înțeles, d-lor, este vorba aci de *lingușirile și minciunile* ultra-dinasticilor și trecuți și prezenți. (*aplause*).

Situațiunea — închee *Alegatorul Liber* — este trasă, este clară. Numai unul o poate schimba. O va face ? O dorim, pentru binele țerei, *pentru binele dinastiei*.

(*Aplause*).

D. **I. Radulescu** : Dar bine mai scriaă ! (*Aplause*).

D. **Al. Djuvara** : Ascultați, d-lor, acum, încoronarea teoriei :

Căci când drepturile suverane ale unei națiuni sunt usurpate, când, după ce a uzat de toate mijloacele legale ca să le revendice, națiunea se vede desprețuită, *nu'i mai rămâne de cât un ultim și suprem mijloc : **Revolutiunea !***

(*Aplause*).

D-lor, aceste aplause le primesc sub beneficiu de inventar. Cuvintele acestea pe care vi le-am citat sunt ale d-lor miniștrii de astă-zî, nu ale mele. (*Aplause din partea opozițiunei*).

D. E. Statescu : Constat că majoritatea este afară din sala ședințelor și că vă aplaudează amicii d-voastră din minoritate.

D. N. Nicorescu : Ați dat ordin majorității să se retragă din sala ședințelor.

D. I. Radulescu : Minoritatea aplauda pe autorii prozei de la 1876 (*Intreruperi*).

D. N. Nicorescu : Este bună-cuviință parlamentară din partea majorității de a părăsi băncile adunării ?

D. Al. Djuvara : Eū nu mă plâng de aceasta. Sunt multe lucruri care sunt absente de pe băncile guvernamentale. Dacă lipsesc și persoanele pe lângă faptul că lipsesc în acele rânduri oare-care însușiri, eū nu mă plâng. (*Aplause*).

V'am arătat, d-lor, care era odinioară teoria majorității cu privire la intervenirea Regelui în luptele dintre partide; și ați văzut că această teorie împingea pe dinasticii noștri de astăzi nici mai mult nici mai puțin de cât la revoluțiune.

Să viū acum la o altă cestiune : *Rēs-*

punderea directă a Suveranului în toate actele politice făcute de guvern.

Vă plângeți neîncetat că presa opoziționistă vine și spune că Regele nu este străin de unele din actele d-v. politice, mai cu deosebire de cele privitoare la politica esteroară, Convențiunea consulară, spre pildă.

Au fost organe care au susținut că M. S. Regele nu era străin de hotărârea guvernului de a da Germaniei Convențiunea consulară. Pentru ce? Pentru că însuși partizanii de ai guvernului au răspândit adesea asemenea șgomote; au șoptit'o, dar ast-fels'a răspândit în public.

D. M. Ferichidi ministrul de externe : Neadevăr !

D. Al. Djuvara : Vă voiü dovedi cu actele ce am că și în trecut ați făcut tot ast-fel.

D. M. Ferichidi : Vă desfid ! Neadevăr !

D. Al. Djuvara : Aveați odinioară, când erați în opoziție, — și 'l aveți și astă-zî—un pamfletar neobosit care iscălea, când *Erdmann de Hahn*, când *Ior-*

dache Vulpescu, când.... mai știu și eu cum? Iată ce scria :

Principele Carol pășește înaintea guvernului său cu exemple rele. Ar fi o mare rătăcire a i se atribui motive patriotice pe când el n'are altă măsură în pasurile sale pe cât deșertăciune personală. (*Românul*, 9 Octombre 1875).

S'a întâmplat să publice o gazetă din străinătate — o gazetă care servea să hulească asupra României—să publice un studiu intitulat : **România si politica germana în Orient**—un pamflet.

Unde credeți că s'a reprodus acest pamflet ? În gazetele partidului național-liberal, în *Alegătorul Liber*, în *Fiul României*, în *Românul* ! Nu erau oare acestea organele d-v. de partid acreditate ? Da !

Mulțumitu-v'ați cel puțin să publicați numai pamfletul fără nici un comentariu ? Nu !

Iată într'adevăr ce scriați în *Românul* de la 2 Noembre 1875 :

În această lucrare, Principele Carol și

miniștrii sîi sunt judecați cu acea libertate de formă ce rezultă din latitudinea de a 'și spune pur și simplu cugetarea... Afară de această singură considerațiune, *lucrarea autorului francez ar fi putut se fie scrisa și sub-scrisa chiar de un Român și în România.* Ea nu înaintează de cât *fapte de notorietate publică, a caror esactitate desfidem pe ori-cine de a o pune în îndoiala....* Aceste fapte sunt triste și probează *funesta înrîurire ce avu asupra României politica germana.*

Iată acum printre considerațiunile co-prinse în acel studiu ce a'ți publicat, ce mai citim :

Principele Carol susține cu energie și în mod exclusiv compania prusiană care, prin numele concesionarilor, principii și ducii ai imperiului, trebuia să ofere toate garanțiile.

La 1868, d. de Hesserling, consul prusian, propuse crearea acelu Stat, care trebuia să înlocuiască Austria, și ca să nu înspăimînte pe patrioții români, trebuia să unească Ungaria și România sub sceptrul unui singur și același rege, Carol de Hohenzollern... Partida democratică liberală refuză categoric a da mână de ajutor acestel combinațiuni. Din acest moment căderea ministerului nu mai fu de cât o cestiune de timp. Principele Carol, cu toate că nu luase parte pe față la aceste negocierii, arată de aci înainte o răceală din ce în ce mai vizibilă miniștrilor sîi, și puțin

dupe aceasta declară că demisiunea lor era cerută de cercurile esteriore.

Ministrii ar fi putut fără îndoială să refuze d'a se supune voinței principelui. *Având majoritate în Camera și în țară, ar fi putut impune principelui sau mentinerea lor la putere sau abdicarea lui.*

Cam într'un timp cu scrisoarea către profesorul său (Auerbach), principele Carol, profitând de momentul când Rusia denunța în parte tratatul de Paris, trâmitea la rândul puterilor o denunțare a Constituțiunei, pe care o jurase într'un mod solemn, trata constituțiunea de demagogică și cerea suprimarea ei prin calea intervenirei străine. *Aceasta era mai mult de cât o crimă, era o trădare.*

(«Românul», 2 Noembrie 1875).

Mai departe, iată ce citește cu privire la *Cestiunea Basarabiei*, atât de discutată și astăzi :

În Europa nu mai este un secret pentru nimeni că principele Carol are veleități de glorie militară, de mărire politică, și că, în aceste veleități, *Basarabia ar fi sacrificata în schimbul altor pretinse avantagii.*

Și, ca să lămuriți mai bine care sunt aceste *pretinse* avantagii pentru care s'ar sacrifica Basarabia, scriați următoarele în *Românul* de la 15 Nov. 1875 :

Să înțelegem o dată ce sorginte de a reardicare ni s'a redat prin Basarabia, ce bine imens este pentru noi această Basarabiă. *Ce este aspiratiunea de a ne emancipa de darul anual ce facem Turciei ; ce sunt vanitoasele preocupari ca Seful Statului roman sa se întiuleze prin imitatiune streina : Majestatea Sa Regele in loc de a'l numi romaneste, ca pe viveji nostri Domni, Maria Sa Voda ; ce sunt acestea ! desertaciune pe linga mareata aspiratiune de a pastra Basarabia !*

Iată cum vă rosteați atunci ! Și acum nu mai încap în spațiū cuvintele elogiase ce rostiți despre Regalitate, Independența, coroana de oțel, și atâtea altele. Ce înseamnă această schimbare la față ? Mai aveți oare dreptul astăzi, d-voastră, în urma celor scrise, să vă plângeți că opozițiunea vă invinovățește că ați dat Basarabia străinului ? Nu aveți dreptul să vă plângeți, dacă aci unii din membrii opozițiunei se slujesc pînă la un punct oare-care, de armele cu care, de regulă, vă slujeați d-voastră.

Anul trecut, când am făcut o interpellare, d. ministru de externe Ferekide s'a sculat și 'mă a zis : dacă ești patriot, d-le Djuvara, renunță la interpellare,

căci eu negociez un tratat și nu e bine să vorbim de el acum. Eu am accedat atunci la cererea d-lui ministru și primeam toată importanța ei; dar d-v. oare tot așa făceați odinioară? Respectați în tot deauna voturile Camerei și lăsați capul Statului în nimbul de neresponsabilitate constituțională în care voiți să-l mărginiți astăzi? Nu, d-lor; abia se votase convențiunea comercială cu Austria și iată ce scriați în *Românul*, apărut în ziua aceea în doliu:

La 1866, națiunea toată, în haine de serbare, din inimă a strigat:

Traiasca Carol, Domnul liber si constitutional al liberei si autonomei Romanii!

Astăzi, toți trebuie să pună vestminte de doliu și să suspine;

Comitele Andrassy este domn suveran absolut al robitei Romanii!

(*Românul* 1 Iulie 1875)

Fiind că nu aveați dar puțința, căci dorința nu vă lipsea, de a depune pe Domn în fapt, îl depuneați în efigie, și proclamați domn al țerei românești pe Andrassy! Și când aceasta a fost purtarea d-voastră față cu Tronul, mai

aveți puțința azi de a vă face pavăza apărătoare a Tronului?

Tot în politica esternă acuzați organele opozițiunii că vorbesc contra Germaniei; și d. ministru Sturdza zicea, răspunzând d-lui Tache Ionescu: «Este azi la modă pentru unii, că îndată ce pronunță numele german, să ți-l asvêrle ca un epitet rău în față. «Aceasta este stupid!» zicea d. Sturdza cu eleganța de vorbire care 'l caracteriză.

Ați uitat cele ce scriați odiniară? Să vi le amintesc eū. Vorbind de nenorocita direcțiune a politiceii române, ziceați :

*Opri-se-va oare si România pe malul prapastiei, sau alesii principelui Carol de Hohenzollern se vor grabi a o imbrânci cât mai repede în **prada lacomului vultur german?** (Românul, 26 Noembre 1875).*

Cine dar a deslânțuit în țara noastră școala de anti-germanism, care, mai curând sau mai târziu poate să ne aducă piedici foarte mari? De aceste piedici, dacă veți măi fi la putere, d-voastră vă veți împiedica cei dintâi. Dar soarta d-voastră puțin ne importă, aici e vor-

ba de soarta țerei. (*Aplause din partea minorității*).

Dar cel puțin ați putea invoca această circumstanță ușurătoare: că atunci vorbeați contra guvernului care era la putere și, în pasiunea d-voastră de a pune mâna pe stăpânire, publicați aceste pamflete. Dar de când ați venit la putere cel puțin, luata-ți răspunderea actelor făcute? Nu. Dacă este o cestiune care a ridicat simțul politic al țerei de la un colț pînă la cel-l-alt, este cestiunea Strusberg; toată lumea o are în memorie, toată lumea știe acuzațiunile violente care s'a formulat cu această ocaziune. Sub cine s'a dat concesiunea Strusberg? Sub d. I. C. Brătianu, șeful partidului liberal. Luat'a asupra sa răspunderea și făcutu-s'a solidar cu efectele ei? Nu. A venit în sala Slătineanu, în întrunire electorală și a pronunțat următoarele cuvinte, pe care le veți găsi în suplimentul *Românului* de la 7 Februarie 1875. Se apăra d. Brătianu că nu s'a făcut nici o neregularitate cu cestiunea Strusberg, dar în ace-

lași timp declina în fapt orî-ce răspun-
dere căci zicea :

Chiar negocierile preliminare nu am voit
să le facem noi, *ci am lasat pe Domnitor
singur se trateze la Berlin.*

Și mai departe :

Se se stie bine ca nu am tratat eu.... Vor-
besc de drumurile de fer prusiane, de
Strusberg.

Iată cum știa să decline orî-ce răs-
pundere un ministru constituțional. Ce
este drept, d. Brătianu se apăra în acea
întrunire că nu s'a făcut nici o nere-
gularitate; însărcina însă, să lăsa un
pamfletar al partidului, Iordache Vul-
pescu, să scrie în *Spionul Prusian* ur-
mătoarele:

El este (principele Carol) acel care în în-
telegere secretă cu mai mulți principii
germani, care de care mai scâpătat, a is-
butit să 'i căpătuiască pe spetele țerei. Am
avut ocaziunea, *ca mandatar al națiunei...*

Vedeți, d-le președinte că era și man-
datar al națiunei.

D **Presedinte** : Sunt mulți man-
datari care, dacă 'și ar pune candida-

tura la noile alegeri, n'ar mai fi în Cameră. (*Aplause*).

D. Al. Djuvara: Sunt sigur că Iordache Vulpescu va fi dintre cei d'în-tăiū; d-v. l'ați vota, d-le președinte?

D. Presedinte: Il las Brăilei; eū votez la Bacău.

D. Al. Djuvara: Iordache Vulpescu a ajuns om mare, poate sē 'și pună candidatura și la Bacău, și sē fiți puși în poziție sē'l votați.

Am avut ocașiunea, ca mandatar al națiunei—zicea Iordache Vulpescu—*si ca amic cu unū dintre ministri*, sē vedem corespondența—de și o parte este chiar în mâinile principelui Carol—și nu ne va putea nimeni tăgădui că nu a fost principele de Hohenzollern care ne-a dotat cu cavalerul și doctorul Strusberg.

În turbarea sa de a nu scăpa cum-va afacerea din palme, și ast-fel sē nu poată face sē profite principiū prusianū amestecăți în coțcăria aceasta, ne aducem aminte cum Înălțimea Sa a fost invitat la dânsul în Palat pe senatoriū influenți de atunci, dd. Alexandru Plagino și G. Costa-Foru, și le-a bătut din picior—(are și obiceiul de bate cu piciorul când se supără)—strigând că cu or-ce preț vroeste numai de cât sē se voteze concesiunea lui Strusberg.

Omul însă, fără să aibă în joc un inte-

res personal său un interes de al amicilor său rudelor sale, nu se expune la aceea ce s'a expus principele Carol.

Avea dar un interes direct său indirect și—pentru noi—*hotul si gazda de hoti sunt pe aceasi linie...*

Și ca să nu se găsească cine-va care să'i zică că vorbește neparlamentar, Iordache Vulpescu se esplică ast-fel într'o notă ce pune în josul paginei :

Espresiuunile pot să fie energice, dar credem că sunt *politicoase*, căci ele sunt consacrate și prin legile noastre positive. *Palatul Princiar*, în adevăr, *devenise gazda si cuibul hotiei Strusberg*, căci în el se urzeau și se combinau mezille de reușită. (*Spionul Prusian*, pag. 12, 13, 14).

D. Presedinte : D-le Djuvara, vedeți câtă toleranță arată biuroul cu d-voastră: ați citit pamfletele, toate satirele publicate în țară, și acum citiți și pamfletele străinătăței, și încă anonime.

D. Al Djuvara : Vă înșelați, d-le Președinte, dacă credeți că acesta este un pamflet străin; acest pamflet din nenorocire, este o producțiune românească. Să învățăm dar, d-le Președinte,

a ne cunoaște ; să citim pamflete și să le reprobăm cu toții, dar nu înțeleg să le reprobăm numai când suntem la putere și să le scrim când suntem în opozițiune. (*Aplause*).

D. Presediate : Toate acestea ar fi bune când d-voastră ați fi descoperit paternitatea.

D. E. Statescu : Aș vrea să știu dacă d. Carp și d. Maiorescu vă aprobă în felul acesta de probare.

D. Cozadini : Nu știu dacă v'a aprobat și pe d-voastră.

D. Carp : Voi cere cuvântul și voi vorbi.

D. Al. Djuvara : Aud că d. Carp este dispus să vă spună părerea d-sale, dacă majoritatea nu va închide discuțiunea ; căci, d-lor, se știți un lucru : la închiderea discuțiunei, majoritatea, care nu ia parte la desbateri, o să fie presintă ! (*Ilaritate, applause din partea opozițiunei*).

Să nu credeți, d-lor, că este numai un artificiu oratoric apropierea ce fac între discursul d-lui Brătianu din sala Slătineanu și pamfletul d-lui Vulpescu.

În acest pamflet chiar, la pag. 21, Vulpescu face apologia amicului său ministrul și zice :

Principele se încerca să dea a înțelege că este un om foarte decis și că decisiunile ce le ia sunt irevocabile: «*Am să guvernerez în țara românească numai cu elementul democratic. Nici odată nu mă voi deslipi de un barbat ca Brătianu*» zicea principele când era acest om la minister. Astăzi îl consideră și pe acesta de om de desordine, pentru că nu aderă, ci combate corupțiunea administrativă și falșul constituțional ce le-a împlântat peste întreaga suprafață a țării.

Ei, d-ilor, când se face diatriba regelui cu atâta înverșunare și elogiuri d-lui Brătianu cu atâta dragoste, putem să ne mai îndoim că Vulpescu era un bun prieten al ministrului? Eu cred că nu. D-ilor, de vă veți da osteneală și veți căuta în arhiva d-voastră, veți găsi că nu este obiecțiune ce se poate face unui guvern pe care d-voastră să nu o fi făcut când erați în opoziție. Știți că presa se plânge câte-odată de alaiurile poruncite ce se fac M. S. Regelui; tot ast-fel făceați și d-voastră în vremuri.

Iată ce citesc în *Românul* de la 22 Octombrie :

... După atâția ani de domnie, se nu se poată mișca din capitală, se nu se poată coborî de la Sinaia, ...se nu se poată arăta în vre-un oraș fără mare aparat oficial și ditirambe stereotipe, aceasta nu are într'adevăr simțul comun.

Până și de fluerăturile de la Iași găsesc un precedent în trecut. *Românul* de la 13 Noembrie 1875 scrie :

Citim în ziarul *l'Univers* o corespondență relativă la o pretinsă rebeliune la Iași; se zice că s'ar fi făcut principelul un «șarivari îndrăcit» pe când pe aci nu *circulase vuetul de cât despre oare-care fluerături* la care n'am voit să dăm crezământ.

Vedeți, d-lor; acum întemplările de la Iași sunt crime; atunci nu erau de cât vueti despre oare-care fluerături — nuanța se vede cât de colo.

Maî este o deosebire: atunci nu s'a dat în judecată și nu a fost osândit nimeni. (*Aplause*).

D. ministru al instrucțiunei publice ne zicea deunăzi : «D-voastră din opoziție sunteți anti-danastici; eu sunt di-

nastic și știu că *pe unii* 'i jeneză dinasticismul meu». Fiți însă siguri, d-lor că pe nimeni nu jeneză mai mult dinasticismul d-lui ministru al instrucțiunei ca pe d-sa însuși !

Mar departe d. Sturdza zicea : «Dinasticismul meu este ca religiunea mea, și nu 'mă este rușine nici de Hristos nici de dinasticismul meu». Dar un lucru a'și întreba pe d. ministru : ați întrebat pe Hristos și principiul dinastic dacă lor nu le este rușine de d-voastră ? (*Aplause.*)

In cât pentru d. ministru al justiției, d-sa zicea : «Astă-zî țara întreagă este dinastică ; unii sunt dinastici de rațiune, alții de sentiment». Ați uitat însă un lucru d-le ministru al dreptăței : dinasticii de interes, unde 'i lăsați ? (*Aplause.*)

Vedeți, d-lor, cât de rău este ca să nu ne măsurăm cuvintele când le adresăm ca învinuirii la alții, știind că noi înșine suntem vinovați — mai vinovați de cât cei ce acuzăm — pentru că noi am început, noi am creat școala, și dacă astă-zî mai sunt pamfletari, nu sunt de cât pa-

lida imitațiune a pamfletarilor de odinioară.

Se întreabă însă d. ministru al justiției cum de se face că aceste pamflete au un resunet în țară, că ele au ajuns să meargă până în comunele cele mai depărtate? D. ministru al justiției espică acest fenomen amintind aceea ce se întâmplă în localurile publice: oamenii se imbulzesc acolo, pe lângă femeile (iertăți d-lui ministru comparațiunea) care se deschid mai mult! Dar atunci, d-le ministru, societatea română este un bal public și presa o femeie... Nu vă amintește aceasta cuvântul vestit al lui Costa-Foru? Cu deosebire că atunci când reposatul Costa-Foru a pronunțat acel cuvânt, adunarea conservatoare a protestat, pe când acum majoritatea liberală a aplaudat!

Că schimbare, d-le ministru și cât de mult s'a pervertit simțul moral!

D. E. Stasescu: Nici minoritatea nu vă aplaudă!

D. A. Djuvara: Mă ascultă, d-le ministru, faceți ca dînsa.

Care este dar cauza pentru care pamfletul are resunet ?

Maî întîiî pentru că aţi creat d-v. cei de la putere o scoală de pamfletari şi aţi corupt simţul public; al doilea, pentru că se desfăşură de sus o anarhie guvernamentală atât de apăsătoare, în cât publicul primeşte atacurile ce vi se aduc sub ori-ce formă.

D. E. Statescu: De aceea nici nu aveţi justificare, că nu este guvernul despotic. (*Ilaritate*).

D. Al. Djuvara: Vedeţi, d-lor, chiar d. ministru când zice aceste vorbe, surîde.

D. E. Statescu: Aî luat surîsul d-lui Nicorescu drept al meu.

D. Al. Djuvara: În fie-care pamflet adresat guvernului, se vorbeşte de durerile ţerei, de suferinţele publice şi cetăţeanul care este apăsător, nedreptăţit, citeşte aceea ce se scrie în potriya stăpînirii, orî-care ar fi de alt minterî forma sub care se învâluie atacul.

Sub regimul de apăsare se întîmplă cu pamfletele aceea ce se întîmplă în nopţile de lună : la lumina razelor stră-

lucitoare bălțile cele mai tinoase se mișcă în valuri de argint. (*Aplause*). Cu despotismul, fie fățarnic, fie brutal, totul are o rațiune de a fi, totul are dreptate. Când bunul plac devine lege, nesupunerea devine un drept; resvrătirea ajunge să fie cuvântul de ordine al maselor națiunii care nu mai găsesc nici un adăpost în potriiva împilărei. Când în sfrșișit peste tot în sferile dirigente domnește anarhia, nu este de mirare ca morala publică să fie știrbită, ca simțul decenței să piară.

De altminteri, d-lor, constat un fenomen social; eu nu caut aci să apăr nici să scuzez. Cine este autorul intelectual al libelelor care se publică azi? Cine, de cât oamenii care au atacat cu înverșunare când erau în opozițiune și care astăzi reîncep toate relele ce atacău odinioară?

D. ministru vedea îndreptarea presei în asprimea legilor! Ce greșală! Cestiunea presei nu este o cestiune de legi, e o cestiune de moravuri. Aceia care erau datori să formeze moravurile țerei și să vegheze asupra lor, aceia sunt

respunzătorii dacă moravurile țării sunt rele. Cum puteți cere ca presa să respecte cuviința, să respecte un principiu al moralei politice, când nu respectați nici legile positive, nici morala cea mai elementară, nici Constituțiunea! (*Aplause*).

Masele națiunii prin exemple de cinste și de caracter se formează; când d-v. vă dați în spectacol țerei ast-fel cum vă cunoaștem, cum voiți să mai impuneți respectul autorității morale ce nu aveți? (*Aplause*).

De altmintrelea, d-lor, nici domniile voastre nu aveați alte idei despre presă mai înainte; nici domniile voastre nu credeați că se poate îndrepta presa prin asprimea legilor, căci iată ce scriați ordinioară în *Alegătorul Liber* :

Noi nu ne mirăm de cât de un fenomen, că se mai găsesc oameni în această țară care cred în eficacitatea legilor represive, oameni destul de naivi pentru a băga ideile în închisoare și a le supune regimului pâinei și apei, pentru a trâmite teoriile parlamentare și constituționale la poliție și pentru a crede că opiniunile chiar fiind false, se pot scoate ca o măsea găunoasă din gură, prin mijlocul unui instrument.

care se numește urmărirea sau arestul preventiv. (*Aplause*).

Nu doar că nu aveți legi împotriva presei când este vorba de persoana Regelui; puteți țiri și ați ținut gazetarii pe la tribunale; un lucru însă supără pe d. ministru al justiției, că nu poate să 'și infunde pușcăriile cu ei. (*Aplause*).

D. Eug. Statescu : V'ași spune eu pe cine usucă aceasta ; nu pe mine, pe alt-cine-va.

D. Al. Djuvara : Am ajuns, d-lor deputați, la sfârșitul primei dovezi ce voiam să fac înaintea d-lor voastre ; am arătat ce soiū de sacerdoțiu constituia presa odinioară și am statornicit o parte din răspunderea pamfletelor ce se publică la noi.

O altă cestiune, nu mai puțin importantă se impune acum judecăței noastre. Când un temperament, sub influența unor forțe hotărtoare și persistente, a urmat timp îndelung o direcțiune oarecare, este cu puțința ca la un moment dat să schimbi direcțiunea aceluși temperament ?

Când un partid politic a urmat și

Îndelung de ani o anumită direcțiune, când obiceiurile s'a u înrădăcinat, când argilul, plămădit multă vreme, a luat consistență și oare-cum s'a împietrit, este cu puțință ca natura lui, structura, compunerea lui, să se fieschimbate de o dată?

Negreșit, d-lor, fie-cine va răspunde, nu! Românul, care rezolvă cu bun simț unele din problemele de mecanică socială, a și tradus această cugetare într'un proverb cunoscut de toți: «Năravul din fire nu are lecuire!»

Să aplicăm acum acest adevăr purtării d-v. politice.

A priori, și fără altă dovedire de cât logica strânsă a lucrurilor, am fi autorizați să afirmăm că nu este cu puțință ca o mână de libeliști și de pamfletari, ajunși la putere împreună cu partidul lor, să se schimbe a doua zi și să devină oameni ai ordinii și ai stabilității, oameni ai respectului legii, oameni dinastici și cu deferență către Coroană.

Apa impură, curgând în albia ei, depune pe fund mocirla pe care undele ei o conțin; abate curentul aiurea: el va depune și acolo nomolul apei. Răul

este în sorginte ; numai căutând să fie izvorul curat, va fi curată și albia pe unde trece apa. Tot ast-fel și pentru d-v., răul de care v'am învinuit, pornirea către diabrib, nu provenea la 1875 din pozițiunea d-v. de opozanți, ci din temperamentul, din moravurile politice ale partidului ; răul venea din lipsă de morală politică ; și de această lipsă suferiți și acum. (*Aplause*).

Și, fiind-că în luptele politice, am învățat de timpuriu să controlăm deducțiunile logice cu realitatea faptelor, dați-mi voe, d-lor deputați, să vă dovedesc că nu a părăsit la cârma Statului, partidul d-lui I. Brătianu, deprinderile ce avea în opoziție.

Ast-fel, ca să cercetăm mai întâiu a-runcarea răspunderii actelor, făcute de guvern, asupra M. S. Regelui, cine nu'și aduce aminte, când s'a discutat în Cameră afacerea Goetz, cum colectivitatea respâdea cu abilitate sgomotul că Regele era interesat și că dorea ca tariful să fie votat ast-fel cum se prezentase ?

Cine nu'și amintește cum, anul tre-

cut, d. ministru al justiției a declarat că Coroana nu lasă să se urmărească articolele de gazete prin care Ea era pusă în discuțiune ; și cum, mai târziu, urmărindu-se și ostindindu-se d. Panu, era învederată mărturisirea făcută de ministrul justiției că *s'a hotărît în sfârșit Coroana să facă procese de presă?*

Cine nu'și aduce aminte că un fost ministru al instrucțiunii publice a declinat înaintea adunării răspunderea conferirii medaliei *Bene-Merenti* d-lui Orășanu ? (*Aplause*).

Și ce a făcut gruparea de la cârmă când a pus în răspunderea Regelui afacerea Gøetz, procesul Panu și medaliarea d-lui Orășanu, alta de cât să îndrepteze diatribe la adresa Capului Statului ? (*Aplause*).

Când d. ministru al justiției rostea în Cameră aceste cuvinte : «*Opozițiunea nu are dreptul la protecțiunea legilor*» ce făcea oare d-sa de cât să afirme din nou temperamentul revoluționar și nerespectul de lege al partidului din care face parte ? (*Aplause*).

Când d. ministru al justiției vă spu-

nea mai deunăzi că verdictul de achitare dat de jurați nu înseamnă nimic pentru d-sa, și când venea să acuze din naintea Adunării un membru al ei achitat de jurați, ce făcea oare d. ministru de cât insulta justiția și instituțiunea juraților? (*Aplause*).

Când, în sfârșit, tot d. ministru al justiției, atacând cu violență un membru al Adunării, cerea de la majoritate ca printr'un vot să hotărască dacă d-sa sau deputatul trebuia să părăsească Adunarea; când, cu alte cuvinte, ministrul cerea majorității să expulzeze din parlament un adversar politic, pe d. Oroveanu, ce făcea ministrul dacă nu să atenteze la prestigiul și la demnitatea parlamentului? (*Aplause*).

Vedeți, d lor, cum răsare la fie-care pas deprinderea de anarhie, de nerespect al legilor. Vedeți cum temperamentul revoluționar, cum obiceiul de pamfletar se manifestă, cum iese la iveală!

Se întâmplă cu reaua deprindere ceea ce se întâmplă cu unele pete de pe

haine : le spell cu îngrijire acasă, și se pare că s'aũ dus, când este de ajuns ca puțin praf să cadă pe postav pentru ca pata să issă la loc. (*Aplause*).

Să vă mai vorbesc, d-lor, de limba-
giul organelor guvernamentale la a-
dresa opozițiunei? In numărul de eri
chiar al pamfletului oficios, iată cum
suotem tratați noi, membrii minorită-
ței din Adunare :

*O minoritate de canalii baljocorește tot
ce este corect și onorabil în această țară.*

*E timpul să punem în respect pe acești
mizerabili, care prin impertinenta și insc-
lenta or caută a turbura....*

Cum vedeți, pamfletarii de odin'oară,
ajunși la putere, nu 'și-aũ uitat me-
seria !

Am juns, d lor, la cercetarea decla-
rațiunei făcute in Adunare de d. Stă-
tescu. Mai înainte însă de a cita cuvîn-
tele rostite de onor. ministru al justi-
ției, 'mi veți da voe să amintesc corte-
giul de întâmplări care a învăluit și a
prezidat la acea declarațiune.

Cu ce prilej ne-a amenințat d. mi-
nistru că într'o zi poate Coroana va a-

junge să nu mai respecte libertatea? Cu prilejul unei interpelațiuni solicitată de puterea executivă de la un membru al majorității.

D. Statescu : Imi pare rău că nu este aci d-nu Epurescu ca să protesteze.

D. Nacu, ministru de finanțe : O să vină dumnealui.

D. Statescu : Am fost surprins de anunțarea acelei interpelațiuni și de aceea mi pare rău că nu este aci d. Epurescu ca să protesteze.

D. Al. Djuvara : Dacă d. Epurescu ar fi fost aci, am fi observat'o cu toții, căci de sigur m'ar fi întrerupt. Ce ar fi făcut însă cu aceasta? Ar fi dat dreptate proverbului românesc: *Când bați tufele, sar iepurii!* (*Aplause, ilaritate*).

Interpelare solicitată sașu nu, fiind-că d. ministru mi spune: «nu am solicitat'o» sunt dator să'l crez.

D. Statescu : Am fost surprins când a anunțat'o; și dovadă despre aceasta este că nu am vrut să'i respunz, căci nu știam ce să'i respunz și de aceia am

beneficiat de cele trei zile reglementare spre a răspunde.

D. Al. Djuvara: Interpelare nesolicitată, dar făcută de un membru al majorității și adresată unui ministru al aceeași majorități, iată, sper, ce mi veți concede.

Când un membru al majorității adresează unui ministru o interpelare, ministrul negreșit întreabă pe interpellator: «Cam ce ai să atingi în acea interpelare? Să știu și eu, ca ministru, ce declarațiuni am să fac.»

Interpelarea onor. d. Epurescu, prin urmare, avea să primească un răspuns deslușit și care era pregătit de mai înainte.

De altminteri subiectul interpelării era din cele mai simple: se plângea majoritatea prin organul d-lui Epurescu de atitudinea presei față cu M. S. Regele. Răspunsul d-lui ministru nu putea fi de cât bine cumpănit. În urma vorbirii d-lui Stătescu, mulți din membrii majorității m'aș învinuit că am adresat această interpelare, pe motivul că î ar fi scăpat d-lui ministru cuvintele ce

a rostit. Cam ast fel a avut aerul să judece cestiunea și on. președinte al consiliului. Eū însă, d-lor, am protestat, pentru d. ministru al justiției, căci știu că d-sa nu este un om căruia s'î scape cuvintele așa, fără știre. Ceea ce a zis d. ministru al justiției a fost dar în cugetarea d-sale.

Maī este ceva. D. Stătescu a venit și, timp de o jumătate oră, 'și a însușit dreptul de a desvălui Adunării deputaților convorbiri particulare ale M. S. Regelui cu dd. Lascar Catargiu și Vernescu. Am văzut că în discursul publicat în *Voința Națională*, ați rectificat aceea; eū vorbesc de maī înainte de rectificare....

D. E. Stătescu : Știu atât, că n'am timpul să citesc gazetele.

D. Al Djuvara : Se vede, d-le Stătescu, căci alt-mintrelea nu vorbeați de presă cum ați vorbit. (*Aplause din partea minorității*). Iaū act de această declarațiune a d-voastră și țin să se constate că ați adresat o diatribă presei fără să o cunoașteți! (*Aplause*).

Dar să revenim la cestiune.

D. ministru de justiție a găsit de cuviință să destăinuiască Adunărei convorbirile particulare ce au putut avea loc între M. S. Regele și dd. Vernescu și Catargiu. Imi place să cred că Regele nu a putut să calce cuviințele... constituționale și să vă autorize să spuneți și să huliți în Adunarea țerei aceea ce doi foști consilieri ai Coroanei au putut să vorbească între patru ochi cu Majestatea Sa.

D. E. Statescu : În privința reclamațiilor aduse de dd. Vernescu și Catargiu, M. S. Regele s'a crezut dator să'mi dea ordine să cercetez ; și eu eram în dreptul meu și dator să aduc la cunoștința generală saū prin *Monitor*, saū cum am făcut, în parlament, rezultatul acelor cercetări. Atât am făcut și nimic mai mult.

D. Al. Djuvara : Dați'mi voe, d-lor să rectific rectificarea d-lui ministru al justiției.

Cum, d-le ministru ? M. S. Regele v'a însărcinat să cercetați [dacă plângerile d-lor Lascar Catargiu și Vernescu erau drepte ; puteți însă să afirmați că

v'a însărcinat să și destăinuieți Adunării aceea ce a bine-voit să vă comunique ? De altminteri, nu ați spus Adunării, d-le ministru, că dd. Vernescu și Catargiu s'aū dus să protesteze Regelui de dinasticismul lor și să decline ori-ce solidaritate cu atacurile cari se aduc Coroanei ? Cum ați știut-o ?

Dar fie că într'un chip sau într'altul, de pe la ușile întredeschise sau de aiurea, ați putut ști cele ce s'aū vorbit la Palat, fost-ați autorizat să veniți în parlament și să desfășurați cuvintele interceptate prin întâmplare din convorbirea Majestății Sale ? Aceasta este o cestiune de o deosebită gravitate. Ea privește și parlamentul, căci el mai cu seamă este apărătorul demnității Coroanei ; privește însă cu deosebira Coroana ; și sunt sigur că în ziua când M. S. Regele va avea cunoștința de adevăratele cuvinte ce ați pronunțat aci, nu va fi mulțămît de chipul cum l'ați apărât !

Apoi, ați venit d-voastră singur și ați spus că dd. Lascar Catargi, Vernescu și D. Brătianu s'aū dus la Rege

să facă protestări de dinasticism și să decline orî-ce respundere cu vre-unele din articolele care ar trece peste măsura de limbagiū permisă jurnalismului, în stare normală de lucruri. Cum conciliați aceasta cu acuzațiunea de anti-dinasticism ce aduceți unora din șefii opozițiunei ? Ce însemnează limbagiul pamfletului d-voastră oficios cu privire la acești trei membrii ai opozițiunei ? Ce însemnează limbagiul d-voastră cu privire la manifestul opozițiunei ?

Vedeți, d-le ministru cât de riscate v'aū fost declarațiunile. Și ca să vedeți d-voastră înșivă, cât de nedrepti ați fost atacând aci pe d. Vernescu în lipsă, și zicând că a dat ziarului *Lupta* convorbirea Regelui cu d-sa, nu am de cât să vă amintesc realitatea faptelor. Veți vedea atunci cât ați fost de nedrept, crezënd pe d. Vernescu capabil de a destăinui o convorbire particulară, capabil de a face o acțiune pe care nu a făcut-o, dar pe care ați făcut-o d-voastră! (*Aplause*).

Cine nu cunoaște relațiunile care există între d. Vernescu și ziarul *Lupta* ?

Toată lumea știe, este de notorietate publică, că d. Vernescu a fost atacat într'un mod acerb de jurnalul *Lupta* și că nu putea să se ducă tocmai la *Lupta* să comunice ceea ce d-voastră ați spus. Apoi articolul din *Lupta* chiar, pus cum a fost sub formă glumeață, avea el oare caracterul unei polemice prin care se revelă publicului o convorbire cu Regele? Nu ași avea dreptul să vă spun că ați adresat un libel d-lui Vernescu?

D. E. Statescu: Denaturați și aci. Eă însu-mi am spus că asemenea lucruri nu se desmint, cad de sine.

D. Al. Djuvara: Da, d-le ministru, sunt unele lucruri care cad de sine și cad une-oră foarte jos.

Opresc aci aceste observațiuni asupra indiscrețiunilor ministeriale, ca să cercetez faimoasa declarațiune a d-lui ministru de justiție.

Iată textul acelor cuvinte, ast fel cum a fost transcris de dd. stenografii, înainte de *rectificarea* d-lui prim-ministru.

«Inse aceia care iubesc într'adevăr libertatea, care sunt sinceri și adevărați

ei partizani, *se bage bine de seama se nu atace Coroana*, căci Coroana a respectat libertatea pînă și în manifestațiunile ei cele mai ilicite, și dacă vor continua cu aceeași atitudine agresivă, **vor da dreptul Coroanei, într'o zi, se nu mai respecte libertatea !**

Acestea sunt cuvintele d-lui ministru de justiție ; ele nu sunt rectificate, dar cred că nu se vor contesta.

D. E. Statescu : Sunt foarte juste.

D. Al. Djuvara : M'ași fi mirat și eă se se conteste, după ce am iscălit foaia stenografiată. Văd cu plăcere că cuvintele sunt acestea.

Aceste cuvinte : «... *Coroana va avea dreptul într'o zi să nu mă respecte libertatea*» ce spun ele în înțelesul lor absolut și imediat ?

La or-cine ași face apel, la or-ce om din or-ce țară constituțională m'ași adresa, nu ași avea de cât un singur și același răspuns : aceste cuvinte cuprind amenințarea unei lovituri de stat.

De altmintrelea, cercetând cine-va apucăturile d-v. în ale politiceii, studiând treptata suprimare de drepturi ce ați realizat, amintindu'și îngrijirea

cu care ați căutat să corupeți toate straturile societății, brutalitatea cu care ați apăsât caracterele puternice, cinismul cu care ați precupețit conștiințele slabe; cercetând și amintindu'și toate acestea, cine se mai poate îndoi că în mințile d-v. ideia despotismului a incolțit ?

Era însă, d-lor, în declarațiunea d-lui ministru al justiției, un coprins pentru noi mai important de cât o amenințare de lovitură de Stat colectivistă, era în-sinuarea, — foarte transparentă de alt-mintrelea—că această lovitură de Stat se făcea, nu numai cu complicitatea, dar dupe îndemnul Capului Statului. D. ministru al justiției vorbea într'adevăr în numele și pe socoteala Regelui.

Or-ce îndoială am fi putut avea în această privință, a fost de alt-mintrelea ștearsă, când d. prim-ministru, restăl-măcind cuvintele colegului său, a acoperit cu desăvârșire partidul al cărui șef este, aruncând toată răspunderea asupra M. Sale. Iată într'adevăr declarațiunea d-lui Brătianu :

«Colegul meu de la justiție a zis că partidul liberal nici o dată nuse va atinge de

drepturile garantate în legile noastre asupra libertăților presei. Știți însă, fiți oameni; dacă iubiți adevărat libertatea presei *menagiat'o, ca se nu puneti Coroana în datorie se faca apel la alții...*»

Și aceia, bine înțeles, să facă ceia ce d. ministru al justiției anunțase.

Scopul, d-lor, era învederat, și în urma cuvintelor d-lui Brătianu, nu m'am mai putut îndoi cătuși de puțin, asupra intențiunilor ce se urmăreau. De aceia nici nu am putut lua în serios amenințarea loviturii de Stat. O asemenea lovitură ar fi cerut complicitatea Coroanei—prea sus pusă în sentimentele noastre ca să o bănuim; — o asemenea lovitură de Stat ar fi cerut, în a doua linie, o ideeși curagiu, și am spus de mult că gruparea de la cârmă nu are de cât stomac și ipocrizie.

D-lor, dictatura, despotismul, au domnit de multe ori peste popoare.

Napoleon I, Cromvell, Petru cel Mare, Frederic II, iată dictatori.

Napoleon I, însă, cucerise lumea și se înfățișa Franței în capul unei armate netnvinse. Imprejurul lui Crom-

well era grupată elita morală a națiunii, *rigoriștii*, mai severi pentru dârșii de cât pentru cei-l'alți, cei mai cinștiți, cei mai temperați, cei mai muncitori oameni. Alături cu Petru cel Mare se afla elita intelectuală a țerei, singura capabilă să ducă în zăpezile stepelor și în barbaria informă a Nordului, civilizațiunea Occidentului. Frederic al II-lea în fine, sever și resboinic, lăsa libertate absolută scrierei: se imprimaū în potriua lui pamfletele cele mai acerbe, și aceste pamflete se vindeaū liber la Berlin.

Sub regimul d-v. oblăduitor, gazetarii sunt trimiși la pușcărie; iar la Berlin, nu se mai vinde de cât rentă! (*Aplause*).

Căci, d-lor, se întemplă, dupe cum a zis Royer-Collard, cu tirania ceea ce se întemplă și cu libertatea: nu este desul numai să o ai în legi, să o decretezi; ea are precedentele și condițiunile ei:

In glorie numai—în gloria resboinică și politică tot-d'odată—numai într'insa poate

astă-zi tirania se 'și călească armele. Fără glorie, tirania este o bătae de joc.

Consilierii ai Coroanei, autori ai declarațiunii de lovitură de Stat, se ne fie ertat să vă întrebăm : prin ce fapt v'ați ridicat până acum atât de sus deasupra concetățenilor voștri, în cât se fiți în stare să le impuneți tirania ?

Spuneți în ce zi ați pus stăpânire pe glorie ? Care sunt nemuritoarele servicii ce ați făcut Regelui și Patriei ? Obscuri și mediocri ca obștea, nu o întreceți de cât în îndrăsneală.

Tirania este atât de zadarnică, atât de nebună, atât de cu neputință astă-zi, în cât îndrăsneala smintită de a gândi la dânsa nu se poate întelni de cât în facțiuni.

Declarațiunea amenințătoare ce ați făcut vestește dar prezența unei facțiuni în guvern... Nu întreb pe această facțiune cine este, de unde vine, unde merge : ar minți!

O judec dupe operele ei !

(Aplause).

Operele colectivității, gloriile ei ! le știți, le cunoașteți bine ; ele s'aū înscris la Dorohoi, la Galați, la Mehedinți, la Vâlcea, ... peste tot unde se desfășură anarhia guvernamentală, de la un colț la cel-l'alt al țerei. (Aplause).

Cu ce vă veți presinta dar ca să faceți lovitură de Stat ? Cu armata cumu-

larzilor? Cu câți-va foști democrați care, astăzi îmbuibăți, se plimbă în caleașcă? Cu câți-va foști liberali deveniți azi magnați, adevărați cavaleri ai bugetului? (*Aplause*). Cu națiunea d-v. de indignați? Cu câți-va revoluționari de odinioară, astăzi bolnavi de stomac fiind-că au mâncat prea mult? Cu aceștia voiți să faceți lovitura de Stat? (*Aplause*).

Nu, d-lor, 'mi este cu neputință să cred că guvernul a voit să anunțe țerei o lovitură de Stat.

Ce vă voi dar se înțeleagă ministrul justiției și președintele consiliului când vă pronunțat cuvintele ce cu toți ne amintim? Ce proces de idei s'a petrecut în spiritul guvernului când a făcut țerei asemenea declarațiuni?

Din pulberea frământărilor d-voastră politice ca din praful ridicat de pe drumuri, a răsărit pata ascunsă cu îngrijire : pamfletul.

Diatrib suprem de astă dată, îndreptat în potriva Regelui, în potriva opozițiunei, în potriva țerei.

Ați voit ca lumea, auzindu-vă vorbind în Cameră, să 'și zică :

«Zadarnic mai încercăm pe lângă Rege plângerile țerei; zadarnic aū mers dd. Catargiu, Vernescu și D. Brătianu la M. S., căci Regele a însărcinat pe ministrul justiției să 'i atace, să 'i lovească în Cameră. Soarta Capului Statului este legată de soarta d-lui I. Brătianu, de soarta colectivității !»

Ați voit, insinuând că Regele este gata să supprime libertățile, să siliți opozițiunea să se arunce cât mai repede pe căile extra-legale și să faca apel la pasiunile violente ce resimt în tot-d'una națiunile în primejdie !

Ați rămas la putere ceea ce erați în opozițiune : pamfletari fără scrupul, gata în tot-d'una și pentru laude și pentru injurii, într'o zi aduând Coroana și într'alta conspirând în contra strălucirei, în contra existenței et.

Rostind în Cameră declarațiunile dv. ministeriale, ați voit să creați Coroanei în țară situațiunea ce spera să 'i facă *Iordache Vulpescu* când zicea Domnului Carol :

Mergi sănătos, pleacă liniștit, Măria Ta, căci copii copiilor noștri și neam de neamul nostru, vor pomeni de când cu Domnia lui Carol de Hohenzollern, și vor mulțumi zi și noapte Dumnezeului părinților noștri că, în fine, te-a luminat de ai părăsit România, lepădând la cea din urmă podoabele strălucite, vrem să zicem, tripla haina de ipocrit, de sperjur și de spion prusian cu care ai domnit în ea !

Iordache Vulpescu, astăzi om de al puterii, nu poate uita pe Iordache Vulpescu pamfletarul din opoziție. Temperamentul își urmează aplecările lui; ori-cât de cu îngrijire ați sterge-o, pata ese la loc !

Dacă voiți acum să știți cine este Iordache Vulpescu, dacă aveți vre-o nedomirire asupra rangului ce ocupă în Stat, citiți în opera sa, *Spionul Prusian*, portretul ce el însuși și-a zugrăvit. Magulindu-se, când scria, că Domnia pamênteană, la a cărei surpare pu-

sese de altminteri umărul, i-ar putea rezerva o soartă mai bună, lordache Vulpescu scria :

Domnia pământească va reveni pe tapet, însă nu pentru oamenii ca d. Lascar Cărgău, ci pentru oamenii *blânzi, iubitori de legalitate și de dreptate, milostivi, cu inima curată, cu frica lui Dumnezeu...*

L'ați înțeles, d-lor, cine este? (*Aplause pe băncile minorității*). Este ministrul care a avut îndrăzneala să vină în numele M. S. Reginei să aducă cea mai batjocoritoare injuriă tuturor femeilor române! (*Aplause*) Este acel ministru care a venit să anunțe în Camera română că Suverana țării l'a autorizat să spue că, afară de d-șoara Schmaltz — o străină, — nici o Română nu ar fi în stare să dirigeze un Azil! Și aceste cuvinte, d-lor, — sunt nevoit să o amintesc — le-a spus aci în parlamentul nostru în aplausele majorității a cărei membri nu s'aū gândit că și mamele și surorile lor sunt tot Române! (*Aplause*)

Aceste insinuațiuni, aceste pamflete, aceste libele ale guvernului îndreptate

în contra Suveranilor țării, noi le respingem din toate puterile noastre ! (*Aplause prelungite din partea opoziției*).

Nu putem să credem un singur minut că M. S. Regina, cea d'întîi Română, a voit să acopere toate Românele cu un asemenea dispreț ! (*Aplause din aceeași parte*).

Inutil dar, d-lor consilierii ai Coroanei, să faceți apel la legi represive, inutil să deschideți pușcăriile, inutil să faceți procese scandaloase; nici legea, nici închisoarea, nici procesele nu vor apăra dinastia, ci credința poporului în demnitatea Suveranilor săi ! (*Aplause pe băncile minorității*).

Și dacă cum-va dinastia este atacată, ea nu poate să fiă lovită de cât de aceia care au introdus pamfletul și libelul în luptele noastre politice; de aceia care, neputându-și înălța sentimentele la înălțimea cugetărilor Suveranilor, au căutat să coboare prestigiul Coroanei la propriul lor nivel.

Apărați dar Coroana, d-lor miniștri, apărați-o însă de propriile d-vo excese, de falșul dinasticism de care este în-

conjurată, de bănuelile ce aruncați asupra ei. (*Aplause din partea opozițiunei*).

Dacă vă sunt umerii prea slabi ca să duceți răspunderea puterii, — și înțeleg că păcatele ce ați făcut sunt grele pentru ori ce conștiință, — părăsiți puterea; nu aruncați însă asupra Capului Statului răspunderea faptelor ce ați comis.

(*Aplause*).

Invățați d-lor, se puneți interesele țerei mai presus de interesele d-v, sau dacă această opintire întrece puterile ce aveți, nu mai solicitați generațiunile tinere la scoala politică ce ați creat. Generațiunile tinere ori ce ar spune oratorii d-v, sunt ca altoaele sănătoase ce nu pot prinde pe triunchiul politic ce reprezentați, pentru că acest trunchiu nu este arborele liberalismului, ci bușteanul fără viață a cărui putrigaiuri v'am arătat astăzi, buștean, pe care nici o iluziune, nici o speranță nu mai poate se înfrunzească, și sub al cărui înveliș numai paraziții lemnului,—carii

bugetari, — măi pot trăi. (*Aplause din partea opozițiunii*).

Până când nu veți face aceasta; până când nu veți fi luat hotărârea să ispășiți trecutul și să lăsați viitorul unor măi sănătoase inspirațiunii; până când nu vom vedea apusul d-v, nu vom putea saluta nici un răsărit, și luptele politice desfășurate în atmosfera nesănătoasă a pamfletelor, vor amenința în tot de una și viitorul Națiunii și viitorul Coroanei!

(*Aplause prelungite din partea opozițiunii*).

FINE